

EXTRACTES

El jardí de les senderes que es bifurquen: notes sobre els límits entre la cultura científica i les humanitats MIQUEL NICOLÀS

L'activitat científica constitueix un dels fonaments històrics i sociològics de les societats postindustrials. Per aquesta raó, els científics pretenen posseir un llenguatge autònom, dissociat tant del llenguatge ordinari com del de la creació literària. Tanmateix, hi ha força arguments epistèmics (v.g. la crisi dels valors de veritat), textuals (v.g. el recurs a la metaforització) i pragmàtics (v.g. la confusió entre explicar i persuadir) que suggereixen la confluència de la cultura científica i les humanitats.

Scientific activity is one of the historical and sociological foundations of the postindustrial societies. That is why scientists claim to own an objective, transparent and autonomous language which is detached from ordinary speech as well as from literary language. However, there are many epistemological arguments (i.e., the crisis of truth values), textual arguments (the metaphorical means) and pragmatic ones (confusion between explanation and persuasion) that suggest the confluence of scientific culture and the humanities.

L'activité scientifique constitue l'un des fondements historiques et sociologiques des sociétés postindustrielles. Voilà pourquoi les scientifiques prétendent posséder un langage autonome, dissocié tant du langage ordinaire que de la création littéraire. Cependant, les arguments suggérant la confluence de la culture scientifique et des humanités sont nombreux: épistémiques (p. e. la crise des valeurs de vérité), textuels (p. e. les recours métaphoriques), pragmatiques (p. e. la confusion entre expliquer et persuader).

Entretenciments de filòsofs. Idees sobre els orígens de la divulgació científica MARTÍ DOMÍNGUEZ

En aquest article es realitza un breu repàs a l'obra d'alguns dels filòsofs i científics que amb els seus escrits han contribuït de manera destacada a l'inici del gènere literari de la divulgació científica. L'obra de Benoît de Maillet, Maupertuis, Fontenelle, Diderot, Rousseau, Voltaire, Algarotti, Feijoo, Goethe i Erasmus Darwin és breument comentada. Alhora es valora la influència d'aquests filòsofs en la formació científica de Charles Darwin, així com en altres contemporanis del naturalista anglès, com són Thomas Robert Malthus, Alexander von Humboldt o Alfred Russel Wallace.

This paper reviews the writings of some of the philosophers and scientists that contributed to the constitution of a literary genre: the popularization of science. The work of Benoît de Maillet, Maupertuis, Fontenelle, Diderot, Rousseau, Voltaire, Algarotti, Feijoo, Goethe i Erasmus Darwin is discussed in this article, as well as the influence of these philosophers on the scientific education of Darwin and other contemporary authors as Thomas Robert Malthus, Alexander von Humboldt or Alfred Russel Wallace.

Cet article expose brièvement l'oeuvre de quelques-uns des philosophes et des scientifiques ayant contribué d'une manière remarquable au démarrage du genre littéraire de la divulgation scientifique: Benoît de Maillet, Maupertuis, Fontenelle, Diderot, Rousseau, Voltaire, Algarotti, Feijoo, Goethe, Érasme Darwin. L'influence de ces philosophes dans la formation scientifique de Charles Darwin est aussi évaluée, ainsi que chez d'autres contemporains de ce naturaliste anglais, par exemple Thomas Robert Malthus, Alexander von Humboldt ou Alfred Russel Wallace.

Un balanç provisional de la comunicació científica en català

JULI PERETÓ

Aquest text, després d'unes consideracions generals sobre la comunicabilitat del coneixement científic, se centra en la història de l'escriptura científica en català des de l'Edat Mitjana fins a l'actualitat, tot comentant alguns casos d'especial interès, i amb atenció a la problemàtica particular que el català ha viscut per esdevenir vehicle normalitzat de comunicació científica.

After some general reflections on the communicability of scientific knowledge, this paper centers on the history of scientific writings in Catalan, from Middle Ages to present time. Some relevant cases are discussed, paying special attention to the specific difficulties of Catalan to become a normal vehicle of scientific communication.

Suite à des considérations générales sur la communicabilité de l'acquis scientifique, cet article expose l'histoire de l'écriture scientifique en catalan depuis le Moyen âge jusqu'à nos jours. Certains cas de spécial intérêt y sont commentés, tout particulièrement les problèmes que le catalan a dus surmonter pour devenir un véhicule normalisé de communication scientifique.

Apunts sobre la traducció i la comunicació de la ciència

VICENT MONTALT I RESURRECCIÓ

La Ciència és una activitat social en la qual la traducció juga un paper fonamental, tant en la difusió com en la producció dels coneixements científics. Des del plantejament del problema fins a la publicació dels resultats, el llenguatge i la traducció són present en gairebé totes les fases del procés científic. Gràcies a la tasca dels traductors, tant els especialistes com el gran públic poden compartir els coneixements científics i contribuir així al seu desenvolupament. Amb aquestos apunts de caràcter introductorí volem cridar l'atenció cap a alguns dels àmbits d'interès en l'estudi de la traducció i la comunicació de la Ciència. Per tal d'il·lustrar el propòsit de l'article, ens aturarem breument en una obra de la nostra història cultural, el *Llibre dels secrets de l'agricultura, casa rústica i pastoril*. Finalitzem amb alguns comentaris sobre la pràctica de la traducció de textos científics en l'actualitat.

*Science is a social activity in which translation plays a vital role in disseminating scientific knowledge and in facilitating its production. From the formulation of a problem to the publication of results, language and translation are present at almost every stage of the scientific process. Thanks to the work of translators, both specialists and the general public can share scientific knowledge and contribute to its progress. These introductory notes draw attention to some areas of interest in the study of the translation and communication of science. An example of our cultural history, *Llibre dels secrets de l'agricultura, casa rústica i pastoril*, is briefly examined to illustrate the main point. Finally, a few comments on the practice of scientific translation nowadays are included.*

La science est une activité sociale où la tradition joue un rôle important, soit dans la diffusion soit dans la production des connaissances scientifiques. Le langage et la tradition se trouvent dans presque toutes les places du processus scientifique, depuis l'exposé d'un problème jusqu'à la publication de ses résultats. C'est grâce à la tâche des traducteurs que les spécialistes et le grand public peuvent partager ces connaissances scientifiques, ainsi que contribuer à leur développement. L'objet de ces notes introductrices est d'accrocher l'attention vers certains domaines d'intérêt de l'étude de la traduction et de la communication de la science. Afin d'éclairer l'objet de cet article, une halte sur un ouvrage de notre histoire culturelle est nécessaire: le *Llibre dels secrets de l'agricultura, casa rústica i pastoril*. Finalement, l'auteur présente quelques commentaires à propos de la pratique actuelle de la traduction de textes scientifiques et techniques.

La popularització de la informàtica **ANNA MONTESINOS LÓPEZ**

En aquest treball ens proposem d'exposar quins han estat els factors més importants pels quals els ordinadors, que eren l'aparell de treball i l'objectiu d'investigació de grups reduïts d'experts, s'han transformat en aparells imprescindibles en qualsevol lloc de treball i, fins i tot, han esdevingut els electrodomèstics de l'oci de les llars del Primer Món. Els factors que han contribuït a aquesta revolució tecnològica i social són diversos: els avanços tècnics i el consegüent abaratiment dels preus dels ordinadors, els mitjans de comunicació com a divulgadors de la tècnica, les nombroses obres de ciència ficció que giren al voltant dels ordinadors i la publicació d'un gran nombre de manuals d'ús per a qualsevol destinatari expert o no expert.

This work examines the main factors that have caused computers, which were once the technological equipment and field of research of small groups of experts, to become essential devices in any workplace and even home leisure appliances in developed countries. Several factors have contributed to this social and technological revolution: advances in technology and the ensuing fall in price of computers, the popularization of technology through the many works of science fiction that have to do with computers and the publication of a great number of user manuals aimed at all types of users both expert and non-expert.

Le but de cet article est d'exposer les causes les plus importantes par lesquelles les ordinateurs, qui étaient au début un outil de travail et un objet de recherche de quelques groupes réduits d'experts, sont devenus des appareils indispensables dans n'importe quel poste de travail, en devenant même les électroménagers du loisir dans les foyers du Premier monde. Les causes ayant contribué à cette évolution technologique et sociale sont diverses: les progrès techniques (dont la baisse des prix des ordinateurs), les médias en tant que propagateurs de la technique, les nombreux ouvrages de science-fiction traitant des ordinateurs et la publication d'un grand nombre de manuels pour tous destinataires, experts ou non experts.

Els discursos de la ciència **JOAN BORJA I SANZ**

Com a conseqüència de les espectaculars innovacions tecnològiques en els camps més diversos, el protagonisme i el prestigi creixent de la ciència ha comportat, de manera paral·lela, una commoció en els usos i en els recursos de les llengües. Cada dia es fa més necessària, des de l'àmbit de la lingüística, l'atenció a les estratègies discursives que possibiliten la rendibilitat màxima en els processos de la comunicació i la divulgació del coneixement científic. En aquest sentit, des de l'òptica de la lingüística textual i pragmàtica, i l'anàlisi del discurs, es facilita un marc epistemològic oportú per a l'avaluació del llenguatge que hi fan servir les institucions educatives i els mitjans de comunicació. Nocions com les de *metàfora gramatical*, *marcador discursiu* o *nominalització* poden resultar de gran utilitat en l'estudi del discurs acadèmic. Si més no, aplicades en l'estudi del cas particular dels textos acadèmics de Joan Fuster, poden col·laborar a evidenciar algunes claus eficaces en la construcció de models de llengua alternatius per a la comunicació científica.

As a result of the technological advances in different fields, the increasing protagonism of science causes changes in language use. There is a growing need for linguistics to pay close attention to the discursive strategies involved in the processes of scientific communication and popularization. From the point of view of text linguistics, pragmatics and discourse analysis, we can construct a framework for the evaluation of language used in education and the mass media. Notions as grammatical metaphor, discourse marker or nominalization are usefull for the study of academic discourse. At least, in the study of academic texts and essays by Joan Fuster, this approach reveals some keys for the construction of alternative models of scientific communication.

Par suite des innovations technologiques spectaculaires dans les domaines les plus divers, l'essor et le prestige de la science ont comporté parallèlement une commotion sur les usages et les recours des langues. Il devient de plus en plus nécessaire dans le domaine de la linguistique, de porter l'attention sur les démarches discursives permettant une rentabilité maximale sur les processus de la communication et de la divulgation des connaissances scientifiques. Or, la linguistique textuelle et pragmatique, ainsi que l'analyse du discours, fournissent un cadre épistémologique convenable pour l'évaluation du langage utilisé par les établissements éducatifs et les médias. En effet, des notions telles que *métaphore grammaticale*, *marqueurs discursifs* ou *nominalisation* peuvent devenir très utiles pour l'étude du discours académique. Tout au moins, en les appliquant à l'étude du cas particulier des textes de Joan Fuster, elles peuvent bien collaborer à montrer certaines clefs efficaces en vue de la construction de modèles de langue alternatifs pour la communication scientifique.

Autobiografia i ciència: la vida de la ciència i la ciència de la vida **PATRÍCIA ALBEROLA**

La relació entre el discurs autobiogràfic i el discurs científic prototípic és un centre d'interès cabdal per a la investigació actual sobre el conjunt de discursos que es generen al voltant de la comunicació científica. Casos com els de Charles Darwin, Bertrand Russell o Rita Levi mostren que l'autobiografia dels científics pot fer una funció de legitimació no gens menyspreable. A partir d'aquestes premisses, l'autora d'aquest article analitza algunes de les característiques essencials del gènere autobiogràfic.

The relationship between autobiography and scientific discourse is today a main point of interest for the study of the set of discourses generated around scientific communication. The examples of Charles Darwin, Bertrand Russell or Rita Levi show that scientists' autobiographies can work of some kind of autolegitimation. From this starting point, the author examines some of the essential features of this genre.

Le rapport entre le discours autobiographique et le discours scientifique prototypique est un centre d'intérêt primordial pour la recherche actuelle, notamment en ce qui concerne l'ensemble des discours qui surgissent autour de la communication scientifique. Les exemples de Charles Darwin, Bertrand Russell ou Rita Lévi nous montrent que l'autobiographie des scientifiques peut jouer un rôle de légitimation pas du tout méprisable. C'est à partir de ces prémisses que l'auteur de cet article analyse quelques-unes des caractéristiques essentielles du genre autobiographique.

La ciència i la tecnologia al servei de la utopia. **La confiança històrica d'Onofre Parés a *L'illa del gran experiment*** **MAVI DOLÇ GASTALDO**

La reedició de la novel·la d'Onofre Parés *L'illa del gran experiment* constitueix per al lector actual un descobriment curiós, si més no, d'un document històric i literari. La novel·la va ser publicada l'any 1927 per l'editorial Llibreria Catalònia i va constituir un exemple de les preocupacions d'alguns lletraferits de l'època per la ciència i els invents tecnològics, preocupacions que compartien també totes les altres classes socials, incloses les populars. Parés va novel·lar la seua confiança en el desenvolupament de la ciència per aconseguir un món millor, un món on no tindria cabuda la desigualtat, perquè tant la ciència com la tecnologia estarien al servei de la millora social. La utopia anticapitalista de Parés té conseqüències ideològiques reveladores d'una mentalitat força general a l'època, molt influïda pels corrents filosòfics i socials. I resulta especialment interessant a hores d'ara, perquè Onofre Parés hi descriu l'any 2000 com un món molt diferent al nostre, però en alguns aspectes no ho és tant com voldríem imaginar.

The reprint of Onofre Parés' novel L'illa del gran experiment is for the present reader a curious finding of a historical and literary document. The novel was published in 1927 by Llibreria Catalonia and became an example of the concerns that not only intellectuals but also lower classes held for science and the technological inventions. Parés wrote a novel out of his trust in the development of science, as a means to achieve a better world, a world where inequality would not exist because science, together with technology, would trigger social improvements. Parés' anticapitalist utopia shows an ideology which was quite usual at the time and which was developed under the influence of contemporary social and philosophical tendencies. This novel happens to be especially interesting nowadays because although Onofre Parés describes the year 2000 as a world very different from ours, in fact it is not as much as we tend to imagine.

La réédition du roman d'Onofre Parés, *L'illa del gran experiment*, doit constituer une curieuse découverte pour un lecteur actuel, tout au moins d'un document historique et littéraire. C'est la maison d'édition Llibreria Catalònia qui l'a publié en 1927. Il peut être considéré un exemple des soucis de certains intellectuels de cette époque envers la science et les inventions technologiques. Néanmoins, ces préoccupations étaient aussi partagées par les autres classes sociales, même les populaires. Parés a transmis dans ce roman sa confiance en le développement de la science pour atteindre un monde meilleur. Ce monde ne permettrait point l'inégalité, car la science ainsi que la technologie se trouveraient au service de l'amélioration sociale. Cette utopie anticapitaliste de Parés a des conséquences idéologiques qui dévoilent une mentalité très répandue à cette époque, sous l'influence des courants philosophiques et sociaux. D'ailleurs, elle devient aujourd'hui notamment intéressante, car l'an 2000 qu'Onofre Parés y décrit est un monde très différent du nôtre; mais beaucoup moins qu'on ne pourrait l'imaginer.

Prensa i divulgació científica. Entrevista a J. J. Pérez Benlloch MARIA JOSEP MARÍN

Aquesta entrevista amb J.J. Pérez Benlloch se centra en la importància que la divulgació científica ha assolit en la premsa en els darrers anys. Aquest expert periodista dona la seua opinió sobre la funció dels professionals que realitzen aquest treball en una societat on els interessos econòmics condicionen la transmissió del saber. Així mateix, comenta els grans canvis que els avenços científics i tecnològics han produït en el món de la informació i en concret en la premsa.

This with J.J. Pérez Benlloch focuses on the importance the dissemination of scientific knowledge has had in recent years in the press. This journalist gives his opinion about the role that the work of the specialized reporters plays in a society where economic interests determine the dissemination of knowledge. Also, he talks about the impact that scientific and technological progress has had in the world of information, mainly in the press.

Cette interview à J. J. Pérez Benlloch est centrée sur l'importance, pendant ces dernières années, de la divulgation scientifique dans la presse. Ce journaliste de prestige présente ici son avis sur la fonction de ces professionnels dans une société où les intérêts économiques conditionnent la transmission de l'acquis. Il explique également les changements énormes que les progrès scientifiques et technologiques ont produits dans le monde de l'information, notamment dans la presse.

Expressió artística i coneixement científic (Reflexions en veu alta davant la pintura de Joan Pere Viladecans) SEBASTIÀ SERRANO

Es tracta d'un text molt peculiar, on l'autor glossa les seues impressions davant l'obra d'un pintor contemporani i es planteja les relacions existents entre el coneixement científic i un altre tipus de coneixement que es manifesta per mitjà de la creació artística. Les formes i les turbulències que habiten els quadres de Viladecans troben així correspondència en el món del pensament científic.

This is a very special kind of text, where Sebastià Serrano glosses his impressions faced with the works of a contemporary painter. He poses the relationship between scientific knowledge and another kind of knowledge displayed as artistic creativity. So, forms and turbulences that inhabit the pictures of Viladecans have a correspondence in the world of scientific thought.

Il s'agit ici d'un texte très particulier, dans lequel sont exposées les impressions de l'auteur face à l'oeuvre d'un peintre contemporain, ainsi que les rapports existant entre l'acquis scientifique et une autre catégorie de connaissance, celle qui se manifeste moyennant la création artistique. De sorte que les formes et les turbulences habitant les tableaux de Viladecans gardent une correspondance avec le monde de la pensée scientifique.

